

Hasan ÜREL

Ankara Barosu Başkan Yardımcısı

Öncelikli olarak kendi ve Ankara Barosu adına bize böyle etkili bir platformda söz hakkı verdiği, görüşlerimizi ifade etmemize olanak tanıdığı için KAV teşekkür ederim.

1982 Anayasası denildiği zaman bütün konuşmacıların yaptığı gibi o yıllara gidiyor. 1982 anayasası denildiği zaman toplumda da oylan anayasa sırasında da yaşadık o yılları. Bir tartışma vardı oldu şöyle bir şey söylemek “O anayasa o yıllarda baskı ve zulümle askeri anayasa olarak onaylatıldı” zor. Çünkü, gerek akademisyen çevresinden gerek basından Sayın Orhan Aldıkaçtı tarafından hazırlanan kamuoyuna açıklanan anayasa taslağı üzerine yoğun tartışmalar oldu bunların birçoğunun takibatı oldu ama Türkiye'nin aydınları şunu açıkça ifade etmek gerekir o gün üniversiteler bugüne göre çok daha demokrat çok daha özgürce görüşlerini ifade eden insanlardan oluşuyordu ve hatta onlardan birçoğu daha sonra 1402 sayılı yasa ile görevinden ayrılmak zorunda bırakıldılar. Fakat bir tartışma oldu. Ben iyi hatırlıyorum biz o zaman Mamak Mahkemelerinde çalışıyoruz, savunma görevi yapmaya çalışıyoruz. Çevremizde anayasaya karşı bir tepki oluştuğunu hissetmeye başladık. Daha iki yıl önce kapatılan partilerin tamamı onların toplumda etkin oldukları kesimler 1982 anayasasına karşıydılar. Onun dışında odalar, meslek kuruluşları, üniversiteler, barolar birliği bütün bunlarda hazırlanan anayasaya karşıydılar.

Tabi %90 gibi bir oyununa şahsen ben şaşırdım. İnsan nihayetinde kendi çevresindeki insanlarla iletişimde bulunduğu için belki de geneli de kavrayamadık. Kabul edileceği belliydi ama %90 gibi beklenmiyordu. Zarf şeffaftı, oyun rengi belliydi gibi nedenlerle açıklamak zor geliyor bana. Bunun daha sosyolojik bir analizinin de yapıldığını sanmıyorum. O dönemin sosyolojik bir analizi yapılmış değil. Tabi sayın başkanımızın da (Bülent Arınç) ifade ettiği gibi belki alternatifi yoktu. Hadi kabul edilmedi ne olacak sorusunun alternatifi yoktu belki o nedenle büyük bir oy oranıyla kabul edildi. Fakat arkadaşlar aramızda çok sayıda hukukçu var, hukukçular iyimserdir. Yani, davayı kaybeder temyiz var diye söyler ve buna inanır da, yanlış hesap Bağdat'tan döner sözüne en çok hukukçular inanır. Dolayısıyla 1982 anayasasından sonra da şöyle düşündük. Bu nasıl olsa değiştirilir, toplum açısından sıkı gelen, toplumu disipline sokan bu anayasa yürümez diye düşündük ve nitekim 1984, 1985 yıllarından itibaren yeni bir anayasa hazırlama çabaları, taslaklar, çıkmaya başladı. Komisyonlar oluştu. Fakat o günlerde bu anayasaya karşı çıkan tırnak içinde söylüyorum, belki bugünkü anlamıyla değil ama “Sol kesim, 12 Eylülün de kendilerine karşı yapıldığı iddiaları içindeydi. O kesimden anayasa taslakları çıktı ve hemen arkasından serbest siyasi partiler dediğimiz siyasi partiler kuruldu ve o siyasi partilerde anayasa taslakları çıkardılar

ama bunların bir diğeri açısından itibari değeri olmadı. İşte bu SODEP'in anayasasıdır, bu Anavatan'ın anayasasıdır veya sol kesimde belli bir grubun anayasasıdır denildi. Böylece anayasa taslakları ortalarda dolaştı ama itibari değeri olmadı.

1998 yılına geldiğimizde İstanbul'da bir grup aydın "Sivil Anayasa Çalışması" adı ile bir çalışma başlattı hatta onun adı "Sivil Anayasa Girişimi ve Anayasamı İstiyorum" adı altında hatta orada söylenen sivil sözcüğü tekrarlanan bir şeydir. Yani, ilkkez orada sivil anayasa sözcüğü söylendi ve Ankara'da, Adana'da, İzmir'de buna katılan ve destekleyen gruplar oldu, aydın hareketi oldu. Benim burada benimsediğim şu, iki bakımdan önemli. Birincisi, "Vatandaş doğrudan sözünü söylesin" dendi süre kısıtlaması olmaksızın. İkincisi, her kesimden vatandaş katıldı oraya muhafazakar kesimden, sol dediğim kesimden gelenler katıldı, demokrat insanlar katıldılar ve böylece hazırlama bileşimi içindeydiler. Toplumda var olan tüm kesimleri bu sürece katma. Hatırlıyorum, Ankara'dan söyleyeyim, Mazlum-Der, barolar birliği, aramızdan hatırlıyorum A.Ü Hukuk Fakültesinden Mithat Sancer hocamız katıldık. Tabi şunu söylemek lazım bize, yani savunmaya, sivil sözcüğü sıcak gelir açık ve net. Yargının sivil tarafı biziz.

Biliyorsunuz yargıda kurucu usul denilen üç unsur var. Hakim ve savcı devletin tarafındadır bu açık yani. Hakim özlük hakları itibariyle tamamıyla devlete bağlıdır, atanması, yükselmesi onun tarafındandır. Ayrıca savcı iddiadır kamu makamı devletin tarafından yükselmesi özlük hakları. Ama yargıda tek sivil ayak vardır avukattır. Savunmadır. Mesleğe yeni başlayan çocukların çok dinlediği bir anekdot vardır. Çocuklar özlük hakları, geçim sıkıntısı vb. nedenlerle öncelikli olarak yargıçlık düşünüyorlar, daha sonra savcılık düşünüyorlar. Bunları olamayınca avukat oluyorlar. Genç avukat meslektaşlarımızın söylediği bir şey var. Bizde bir kürsünün üstünde olalım yani avukat, savcı ve hakim aynı seviyede olsun bir yargının kurucu ve eşit unsurları isek makam olarakta orda bulunalım. Aslında burada bir öykünme var ama bu yanlış biz vatandaşın yanında olmalıyız. Yani savunma olarak vekalet namesini aldığımız kişinin yanında bulunmalıyız. Yargının kurucu üç unsurundan birisi olan avukatlarda devletin yanında olursa o zaman çok tehlikeli bir şey olur adaletten vatandaş umudunu keser. Çünkü yargıda duruşma salonunda tek elini tutabileceği kişi avukattır. Yeni CMK bizim hayal edemeyeceğimiz çok güzel değişiklikler getirdi bizim yıllardır beklettiğimiz hayal ettiğimiz değişiklikler var yeni anayasada böyle olanaklar tanıyor açıkça söylemek gerekirse savunma olarak. Savunmayı tanıyan, temel hak ve özgürlükleri güvenceye alan hukukun üstünlüğü temel alan devletin hukuktaki yerini belirten. Vatandaş şuna güvenmeli devlet bana bir haksızlık yaparsa yargı var, mahkemeler var oraya gider hakkımı ararım bu önemli bir şeydir. Devleti devlet yapan en önemli temeldir esasen.

Sivil sözcüğünde tarafsızlık sözcüğü ile birlikte senkronize edildiğinde yargıya baskı sadece hükümetlerden olan bir şey değil biz genel olarak savunma olarak anayasadan ne bekliyoruz. Birincisi biz şunu bekliyoruz. Birincisi, yargılama faaliyetinin belli baskılardan uzaklaşmasını istiyoruz. Devletin kurumlarının baskısından uzaklaşmasını bekliyoruz. Bu çok önemli bir şeydir. İkincisi, çevre, mahalle baskısı dediğimiz, baskıdan uzaklaşmasını da istiyoruz. Herkesin şunu bilmeye ihtiyacı vardır. Herkesin savunmaya ihtiyacı vardır. Biz avukatlar olarak suçu savunmayız, suçluyu savunuruz. Bu maalesef çevrenin, medyanın yarattığı öyle bir ortam oluşuyorki, hatırlarsınız zevk için yedi kişiyi öldüren kişi yakalandı Gölbaşı'nda ve oraya CMK'dan görevlendirdik. Öyle bir baskı altında kaldı ki, bu arkadaşımız medya baskısıyla da şunu söyledi ben bu canının avukatlığını yapmak istemezdim. Bana baro tarafından CMK görevi verildi. Arkadaşımızla ilgili soruşturma açtık. Soruşturma önemli değil bir avukat bile mahalle baskısından etkileniyor. Savunma, yargı bunlardan uzak kılınmalıdır. Bizim tabii ki yeni dediğimiz sivil dediğimiz anayasadan beklentimiz kuşkusuz savunmanın ve yargının bağımsız, tarafsız ve dediğim baskılardan uzakta azede tutulması, başka bir şey daha var tabii. Şöyle diyoruz, bir cemaate ait kişiler aralarında işlenen suçu yargılıyor, cezasını veriyor ve bunun doğru olduğunu düşünüyor. Bu çok arkait bir tutumdur, bu tür tutumların, baskıların savunmanın ve yargının üstünden alınması gereklidir. Anayasa bunu sağlar mı? Anayasa bunu sağlayacak ruhu barındırabilir. Yani sivil sözcüğünün deklare edilmesi önemli değildir. Sivil bir ruh olması gerekir, sivil ruhta savunmayla başlar.

Ne istiyoruz sivil ruh için yeni anayasadan, eski anayasada 135.maddede kamu ve meslek kuruluşları bu maddede düzenlendi. Bu maddeye göre, Valiler baroları görevden alabilir yerine yenileri seçilir. Şimdi yeni değişiklik gene bakın 135. maddede: "Milli güvenliğin, kamu düzeninin suç işlenmesinin veya devamının önlenmesi için yakalanmanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa kanunla bir merci veya meslek kuruluşları yetkilendirilebilir". Şunu söylemek istiyorum biz denetlenmeyelim, başı bozuk olsun asla demiyoruz. Biz şunu istiyoruz yeni anayasadan, herkes, her kurum, her meslek denetlenmelidir. Bir başka denetim mekanizması o kurumu denetleyebilmelidir. Kamu otoritesinin altında olmalıdır her kez. Bizde o otoritenin altında olmalıyız. Bizim idari faaliyetlerimiz, ekonomik faaliyetlerimiz Adalet ve Maliye Bakanlığı'na denetleniyor. Buna hiçbir diyeceğimiz yok çok doğal bir şeydir. Ama siz savunmayı yürütmenin içine koyarsanız o zaman savunma, Barolar bundan etkilenir, kendini devlet baskısı altında hisseder. Bundan, tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları zarar görür. Şöyle bir söz var çok hoşuma giden, Şillerin bir oyununda, "Haşmetmehapım sakın ola ki imparatorluğun çıkarını adalet sanmayınız, adalet başka şeydir devletin çıkarı başka şeydir." Bunları mutlaka yeni sivil

anayasa bu ruhu içine sindirmelidir. Evrensel kuralları tanıyan, hukukun üstünlüğünü, devletin dair herkesin uymasını ön plana çıkaran ve yargıyı demin söylediğim baskılardan azade kılan bir anayasa bekliyoruz. Tabi bir başka beklentimiz daha var: Şimdiki anayasada Anayasa Mahkemesine üye seçiminde on bir üyeden ve dörtte yedek üyeden birisi avukattır. Fakat bunun seçimi Cumhurbaşkanı tarafından yapılmaktadır. Bunun seçimini bizim önereceğimiz avukatlar arasından seçilmesini istiyoruz.